

Skúlabørnini í Tucupaya sungu og dansaðu fyri føroysku gestunum.

Dagbók úr Bolivia

Í október í fjør vóru tær triggjar, Heidi Andreasen, Anita Frederiksberg og Elin Lindenskov úr Dagsverksbólkinum hjá LFU og Randi Meitil, sum var tolkur, á ferð í Bolivia.

Elin skrivaði dagbók á ferðini og vit hava fingið loyvi frá henni at prenta nakrar síður úr bókini.

Elin skrivar um vitjan í einum silvurnámi, einari spennandi ferð, fyra tímar, inni í fjallinum.

Hosdagur 26. október 1989

Námíni í Potusi

Tað er kalt at vakna í morgun, so vit leypa upp úr seingini, lata okkum væl i. Eta morgunmat og avstað við buss. Beint aðrenn, bussurin fer, móta vit danska parinum, vit eisini hittu í Sucre. Tey biða okkum fara við Edvardo, hann skal vera heilt fantastiskur til at greiða frá.

Tá ið vit koma oman, fara vit at leita, ganga aftur og fram, klokkan nærkast hálgum niggu og tá fara bussarnir. Nú er bert eitt at gera, fara inn á turistaskrivstovuna og spyrja, hvar vit finna Edvardo. Hann er her, ein ungur maður, ið má vera Edvardo, rættir okkum hvør sin seðil at útfylla, navn, adressu og føðidag. Og so i bussin.

Tá ið vit hava hoyrt eina litla lotu, stæðgar bussurin beint við ein marknað. Edvardo biður okkum fara út og keypa hvør sin litlan posa av coca. Tað skulu vit hava við til námsarbeiðararnar.

Og so aftur at koyra, niðan eftir stóra fjallinum Cerro Rico, ið einaferð var ríkt av silvuri, i dag er næstan einki eftir. Ovast uppi á fjallinum er ein standmynd av Jesu á krossinum. Eitt tekin um sponsku kolonitíðina. Fjallið er grátt á at lita, á vegnum koma nógvir stórir lastbilar.

Ein gomul kona leitar í einum dunga, ið mest líkist einum oskudunga, eftir mineralum. Her er ikki nógv eftir, sigur hon. Men hesin steinurin hevur silvur í sær. Hon rættir okkum steinin, so vit oll kunnu siggja hann. Fyrr fór nógv burtur, eingin tímdi at leita í ruskinum, tá var fjallið fult av mineralum. Í dag er sjáldsamt at finna nakað. Men henda konan er dugnalig, hon veit beinanvegin, um nakað er í ella ikki, fáa vit at vita.

Vit fara inn í námið, gjøgnum eitt hol, ið ikki er hægri enn ein manshædd. Ganga ein litlan tein, nú skulu lampurnar tendrast, um eina lotu er myrkt. Tá oll hava fingið lampurnar at brenna, ganga vit víðari, til vit eina ferð stæða og seta okkum niður. Edvardo fortelur um coca-blodini og oskuna. Námsarbeiðararnir arbeiða inni í náminum upp í 12 tímar um dagin, teir fara ikki út. Arbeiðið er ógvuliga strævið. Fyri at halda svongdini burtur og klára at vera inni í hesi fuktigu luftini, mugu teir tryggja cocablod. Tey stimulera.

Hann visir okkum, hvussu blodini skulu handfarast, fyrst skal stelkurin pílkast burtur, blaðið inn í munnin og tryggast saman við oskuni, og so bara liggja millum tanngarðin og kjálkan. Vit royna eisini at tryggja og leggja henda undarliga klump í munnin. Blodini smakka ikki av nokrum, so hví ikki royna hetta.

Meðan vit sita her og lurta eftir Edvardo, ið er ógvuliga livandi í síni frásøgn, koma námsarbeiðararnir til arbeiðis. Flestu teirra siggja rættliga gamlir út, hóast

teir ikki eru meira enn seinast í 20- og fyrst í 30 árunum. Teir eru í arbeiðsklæðum, væl bott allastaðni, og hava eitt turriklæði um munnin. Turriklæðið minnir um »bandittar« í sogunum.

Livialdurin hjá námsarbeiðarunum er um 35 ár, nógvir teirra doyggja av námssjúku, sum teir kalla tað. Námsjúka er dustið, teir anda niður í lunguni, til lunguni ikki orka meira. Turriklæðið, teir hava fyri munnin, skal verja teir móti alt ov nógvum dusti. Tíkt arbeiði hevði aldri verið góðkent av Arbeidseftirlitinum heima hjá okkum, og vit skilja heldur ikki, at teir klára hetta arbeiðið.

Næmingar í barnaskúlanum í Tucupaya. Skúlin hevur bara fimm flokkar og eftir fimta flokk hava børnini lítlar og ongar møguleikar at útbúgva seg meira. Men komandi skúlaár verða kanska átta flokkar í skúlanum og tá unglíngarnir koma úr 8. flokki kunnu tey halda fram í handverkarskúlanum, sum skal byggjast fyri stuðulin úr Føroyum.

Hesi námíni, vit eru inni í, eru privatogn. Her verður alt gjørt við hond. Í teimum almennu námunum hava teir maskinar at bora við, maskur fyri munnin og el-lampur á hjálmunum. Lónin har er fastlogd, meðan teir, ið arbeiða her inni, ikki fáa lón, fyrr enn teir hava funnið mineralini. Tað hendir seg, at ein námsarbeiðari arbeiðir upp í 12 mánaðir, uttan at finna nakað og tá er eingin lón.

Vit reisa okkum og fara aftur til gongu, upp og niður gjøgnum smá hol í hesum fjalli, ið er sum ein ostur, fullur av holum. Summastaðni klára vit ikki at standa upprættar, men mugu grulva fram eftir steinum. Eina staðni standa tveir menn og høgga, sveittin rennur av teimum, og fyri hvørt hogg, hoyrist eitt ógilt suff, teir hava beran yvir kropp. Fyri okkum kann hetta kallast rættuliga trælárbeiði, og vit skilja ikki, at nakar ger hetta.

Vit hitta eisini fjallagudin, ið er ein dukka, líkist einari kanin ella tilkum. Rundan um gudin liggja sigarettir, cocablod, serpentínir eru vundnar um hann. Og smáir dollarar eru eisini har. Hetta eru offurgávur. Tað er umráðandi at offra til fjallagudin, so tað gera vit eisini. Festa í eina sigarett og geva honum hana í munnin, hann fær eisini cocablod. Hesin fjallagudin verjir fjallið, og um ein ikki virðir fjallið, skal gudurin nokk hevna seg. Ein ógvuliga ríkur maður gjordi eina ferð eina ringa gerð móti gudinum, hann átti fleiri stórar bilar og annað. Bráðliga ein dagin fór hann á heysin, og tá var tað fjallagudin, ið hevdi seg, fortelur ein námsarbeiðari.

Um ein vanlukka hendir inni í fjallinum, siga arbeiðararnir, at nú hevur viðkomandi gjørt eitt ella annað móti gudinum, og tí hevdi hann seg.

Vit eru eini 12 fólk í ferðalagnum. Einaferð standa Randi og eg bráðliga einsamallar og siggja einki til hini, vit báva rættliga bangnar, hvussu koma vit nú út aftur? Men so hoyra vit onkran tosa og royna at ganga eftir ljóðinum, og rætt var. Eftir hetta royna vit alla tíðina at halda okkum beint í holunum á ferðalagnum.

Vit eru inni í náminum einar fyra tímar. Hetta hevur verið tað mest spennandi higartil. Kommar út aftur í bjørtu sólina, siggja vit einki, ljósið er alt ov bjart og beinini orka næstan ikki at bera okkum, vit seta okkum niður. Vit mugu hvíla eina lotu.

Tey, sum vilja hava ein dagsverkara til eitthvørt arbeiðið 4. apríl, kunnu ringja tlf. 10220 millum kl. 08.00 og 17.00.